

راه آفتاب

بر بهداشت محیط سفارش داشت و جاروب آستانه خانه را سبب جلب روزی می دانست.
بحار الأنوار، ج ۷۳، ص ۱۷۶.

همه جا، خانه من؛ شرح رفتار «شما» با «محیط زیست»

حسین سلیمانی

شناسنامه: سلیمانی، حسین، عنوان و نام پدیدآور: همه جا خانه من: شرح رفتار شما با محیط زیست / حسین سلیمانی؛ تهیه: معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی آستان قدس رضوی. مشخصات اثر: مشهد، انتشارات قدس رضوی، ۱۳۹۳. فروست: رهنما ۱۲۱. شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۹۹-۱۹۱-۱. وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا. یاداشت: سبک زندگی، راه و رسم زندگی (اسلام)، حفاظت محیط زیست - جنبه های مذهبی - قرآنی - اسلام. شناسه افزوده: آستان قدس رضوی، معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی. رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۳ ۵۸ اس BP/۱۵۵/۲۴۶. رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۴۸۳. شماره کتابشناسی ملی: ۳۶۰۰۴۵۵.

۱۲۱

نام اثر: همه جا، خانه من؛ شرح رفتار «شما» با «محیط زیست»

نویسنده: حسین سلیمانی

تهیه و تولید: اداره تولیدات فرهنگی آستان قدس رضوی

به سفارش: اداره پاسخ‌گویی به سؤالات دینی آستان قدس رضوی

چاپ سوم: ۱۳۹۸ شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه قیمت: ۱۰۰۰۰۰ ریال

ناشر: انتشارات قدس رضوی شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۹۹-۱۹۱-۱

به کوشش: محمدحسین پورامینی

مدیر هنری: مریم سادات منصوروی

ویراستار: زهرا مولایی

نشانی: مشهد، حرم مطهر، صحن جامع رضوی، ضلع غربی، بین باب‌الهادی علیه السلام و صحن غدیر، مدیریت فرهنگی. صندوق پستی: ۹۱۷۳۵-۳۵۱ تلفن: ۰۵۱-۳۲۰۰۲۵۶۷ سامانه پیامکی دریافت پیشنهادها و انتقادها: ۳۰۰۰۸۰۲۲۲۲

فهرست

۹	درآمد
۱۱	فصل اول: «بگذار خوب زندگی کنیم»؛ رفتار با آب و هوا
۱۹	فصل دوم: «لطفاً کمی نشاط»؛ رفتار با خاک، کوه جنگل، فضای سبز و مراتع
۲۷	فصل سوم: «زبان بسته‌ها»؛ رفتار با حیوانات
۳۵	فصل چهارم: «راه‌بَرِ راه»؛ رفتار با راه‌ها و جاده‌ها
۴۳	فصل پنجم: «که چی؟»؛ رفتار با انرژی‌ها
۵۱	فصل ششم: «مسابقه با بالابَر»؛ رفتار با ابزارهای کاری و امکانات زندگی

همه جا، خانه من

شرح رفتار «شما» با «محیط زیست»

؟ دریچه

به محیط زیست فکر می‌کنی و به روابط با «آن»، از خودت

سؤال می‌کنی:

۱. رفتارت با آب و خاک چگونه باید باشد؟

۲. در تعامل با حیوانات چطور باید عمل کنی؟

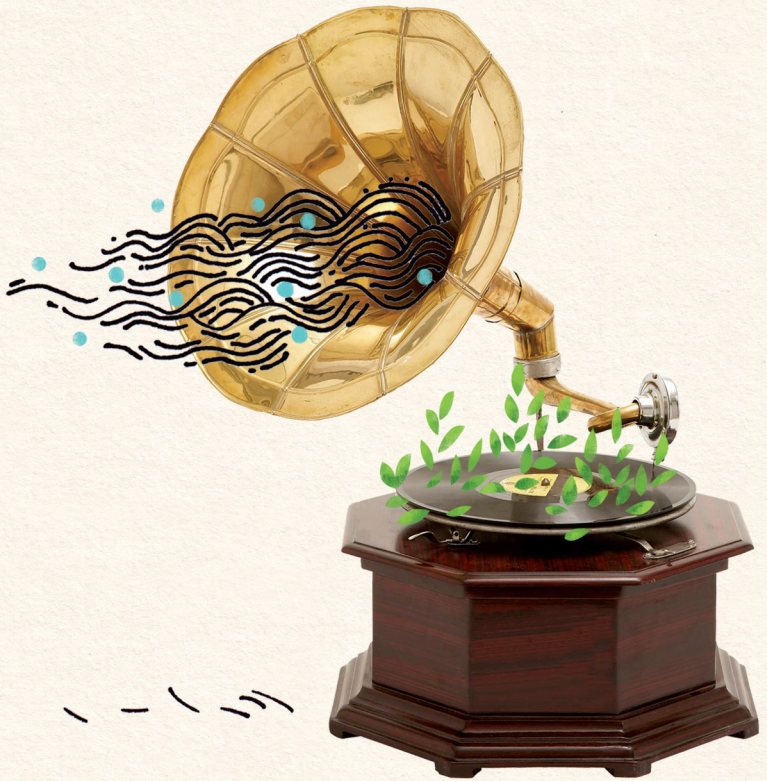
۳. در ارتباط با انرژی‌ها چه رفتاری باید داشته باشی؟

۴. و به طور کلی رفتارت با محیط زیست چگونه باید باشد؟

«همه جا، خانه من» فرمول‌هایی هستند در جهت پاسخ به

سؤالات بالا و شرح رفتار «تو» با «محیط زیست» بر اساس

مبانی اسلام.

درآمد

یکی از ابعاد پیشرفت با مفهوم اسلامی عبارت است از سبک زندگی کردن ... رسیدن به تمدن اسلامی نوین در درجهٔ اول این است که از تقلید غربی پرهیز شود. ما متأسفانه در طول سال‌های متمادی، یک چیزهایی را عادت کرده‌ایم تقلید کنیم ... نگاه به مسئلهٔ آب و هوا، نگاه به مسئلهٔ غبار، نگاه به مسئلهٔ دود، نگاه به مسئلهٔ هوای سالم، نگاه به مسئلهٔ آب سالم، نگاه به محیط زیست سالم، نگاه به مسئلهٔ جنگل‌ها، نگاه‌های اصلی است.^۱

به آب نگاه می‌کنی، به سبزه‌ها و مراتع، به جنگل‌ها و کوه‌ها، به حیوانات و حتی به لوازم و وسائلی که با نیرویی که خدا به انسان هدیه کرده‌است، ساخته شده‌اند. به تمام این خانهٔ عظیم و بزرگی که خدا برایت ساخته است نگاه می‌کنی و فکر می‌کنی به وسعت خانه‌ات. حس غرور داری؛ چرا که همهٔ این کرهٔ آبی - خاکی خانهٔ توست؛ تماش. خانه‌ای که خدا برایت در نظر گرفته است به وسعت تمام زمین است.

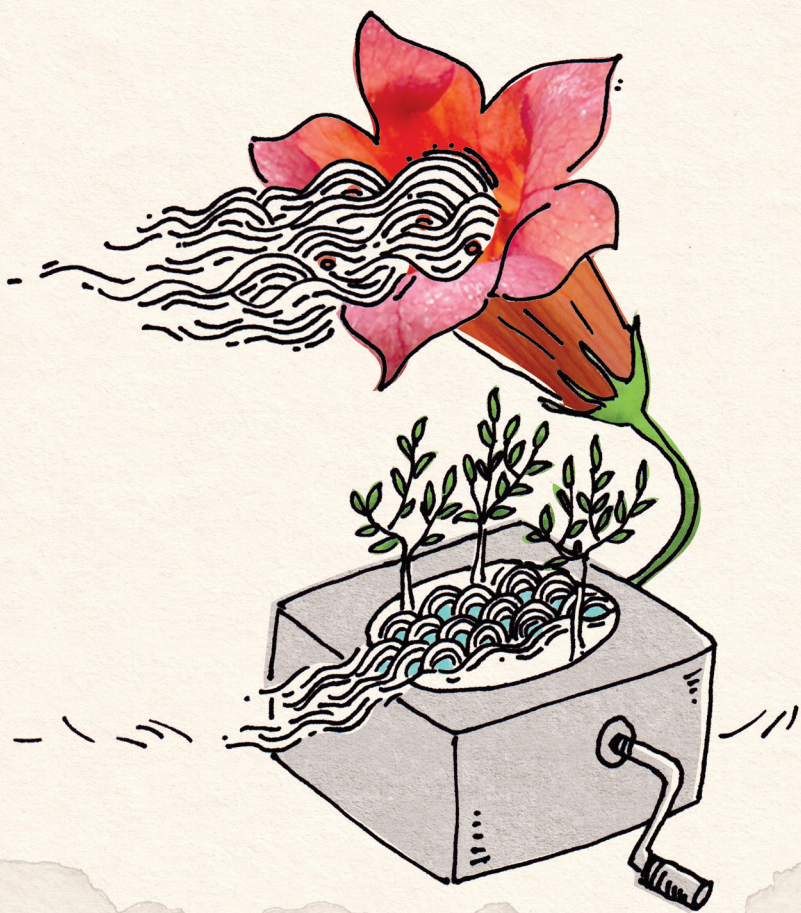
۱. مقام معظم رهبری در تاریخ ۱۳۹۱/۰۷/۲۳ و ۱۳۸۹/۱۲/۱۷.

بگذار خوب زندگی کنم

فصل اول

رفتار با آب و هوا

انسان از ابتدای خلقت دوست داشته است در مکان‌هایی زندگی کند که آب و هوای مناسبی دارند. اینکه آب و هوای جایی خوب باشد مسئله‌ی پیچیده‌ای نیست، مسئله آن‌جا کمی پیچیده می‌شود که رفتار غلط انسان‌ها سلامت را از آب و هوا دور می‌کند و به مشکلاتی برمی‌خوریم که امروز از نظر آلودگی آب و هوا در جهان شاهدش هستیم! اسلام در خصوص تعامل انسان با آب و هوا فرمولی دارد که با استفاده از آن می‌شود از آب و هوا به درستی استفاده کرد. این فرمول از این قرار است:

پنجره

«مراقبت - آلودگی + استفاده صحیح + توسعه»

وقتی می‌گوییم آب و هوا مقصودمان همه‌انواع آن است، باران، دریا، نهرها و رودها، آب پشت سدها و ... همان آبی که می‌گوییم «مایه حیات» است.

﴿وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ﴾^۱
 و هر چیز زنده‌ای را از آب آفریدیم.

آب یکی از چیزهایی است که زندگی بدون آن شیرین نمی‌شود.^۲ آب و هوای سالم یکی از نعمت‌های الهی است و خداوند در روز قیامت از رفتار ما با نعمت‌ها سؤال خواهد کرد،^۳ اینکه با این نعمتش چه کردیم؟ چطور از آن استفاده کردیم؟ آن را به سلامت نگه داشتیم یا خیر؟!

افزایش شبکه‌های آبرسانی، سدسازی و مهار آب، جاری کردن نهرها و ... می‌توانند جزو موارد توسعه محسوب شوند، توسعه آبرسانی جزو مواردی است که حتی پس از مرگ نیز ثواب آن به انسان می‌رسد،^۴ توسعه آبرسانی به قدری اهمیت دارد که در قرآن کریم به مسئله‌ای مثل نگه داری و مهار کردن آب اشاره شده است.^۵

۱. انبیاء: ۳۰.

۲. امام صادق علیه السلام می‌فرماید: زندگی بدون هوای پاک، آب فراوان و زمین حاصلخیز شیرین و گوارا نمی‌شود (بحارالانوار؛ ج ۷۵، ص ۲۳۴).

۳. در روز قیامت در خصوص [چگونگی استفاده از] نعمت‌هایی که داشتید از شما سؤال خواهد شد (تکواتر: ۸).

۴. رسول خدا صلی الله علیه و آله می‌فرماید: [از چیزهایی که حتی بعد از مرگ نیز ثوابش به انسان می‌رسد] جاری کردن نهر آب است (مجموعه‌سورم؛ ج ۲، ص ۱۱۰).

۵. و ما برای شما آب را به قدر معین از آسمان نازل کرده و در زمین نگاهش داشتیم (مومنون: ۱۸).

قسمت مهم این فرمول آلوده نکردن است، برخی از این آلوده کردن به دلیل شیوه استفاده است، برخی دیگر به دلیل نقص و ضعف در شبکه آب‌رسانی است، مثلاً فرض کنید شبکه آب‌رسانی به طور کامل پاکیزه نباشد و باعث آلودگی شود و ... مسئولیت شهروندان، مدیران، صنعت‌گران و ... باتوجه به فرمول فوق معنی پیدا می‌کند و هرکس در حیطه کاری خودش باید از آب و هوا مراقبت کند و یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های مراقبت از آب و هوا آلوده نکردن آن‌هاست، اگر آب و هوا آلوده نشود یکی از عوامل شیرینی زندگی خواهد بود.

پنجره

صنعت و پیشرفت صنعتی و درآمدهای فزاینده کشور و افتخارات گوناگون علمی، متن زندگی و واقعیت زندگی را شیرین نمی‌کند؛ همه این‌ها باید مقدمه باشد برای اینکه مردم زندگی سالم و شیرین و مطلوب داشته باشند. از جمله چیزهایی که [در این شیرینی تأثیر] مستقیم دارد، مسئله محیط زیست است، محیط زندگی انسان‌هاست، مسئله آب و هواست^۱.

گاهی رفتار ما با آب و هوا و محیط زیست مصداق پادشاهانی است که

۱. مقام معظم رهبری در بوستان ولایت به مناسبت روز درختکاری؛ ۱۳۸۹/۱۲/۱۷.

به هر شهر و کشوری که می‌رفتند آن‌جا را ویران می‌کردند،^۱ کمی به اطراف نگاه کنیم، بیشتر مکان‌هایی که انسان در آن‌ها قدم گذاشته است یا از نظر محیط زیست نابوده شده‌اند و یا در آستانه نابودی هستند! چه می‌کنیم؟!

البته که آب و هوا خلق نشده‌اند فقط برای اینکه خلق شوند و البته که انسان باید از آن‌ها به درستی استفاده کند، یکی از موارد ساده استفاده صحیح اسراف نکردن است. دیدن زیبایی‌های آب، دریاها، نهرهای زیبا، باران، آبشارها و همه شگفتی‌هایی که به وسیله آب به وجود آمده است از موارد استفاده صحیح از آب و هواست.^۲ وقتی کمی در این آب و هوا و شگفتی‌هایشان دقت کنیم کم‌کم روحمان می‌رود به سمت خالق هستی بخش، به سمت خدا، این حس که خداوند همه این‌ها را برای ما خلق کرده است باعث می‌شود احساس غرور کنیم و آن وقت است که باید از خودمان بخواهیم که با کارهایمان خوب زندگی کردن را از دست ندهیم و کسی که باید بگذارد خوب زندگی کنیم، خود ما هستیم، پس به خودمان بگوییم: «بگذار خوب زندگی کنیم».

۱. پادشاهان وقتی به شهر و کشوری وارد شوند تبااهش کنند و عزیزانش را دلیل سازند و کارشان همواره چنین بوده است (نمل: ۳۴).
 ۲. در زمین سیر کنید و نیک نظر کنید که چگونه خدا خلق را آفرید (عنکبوت: ۲۹).

پنجره

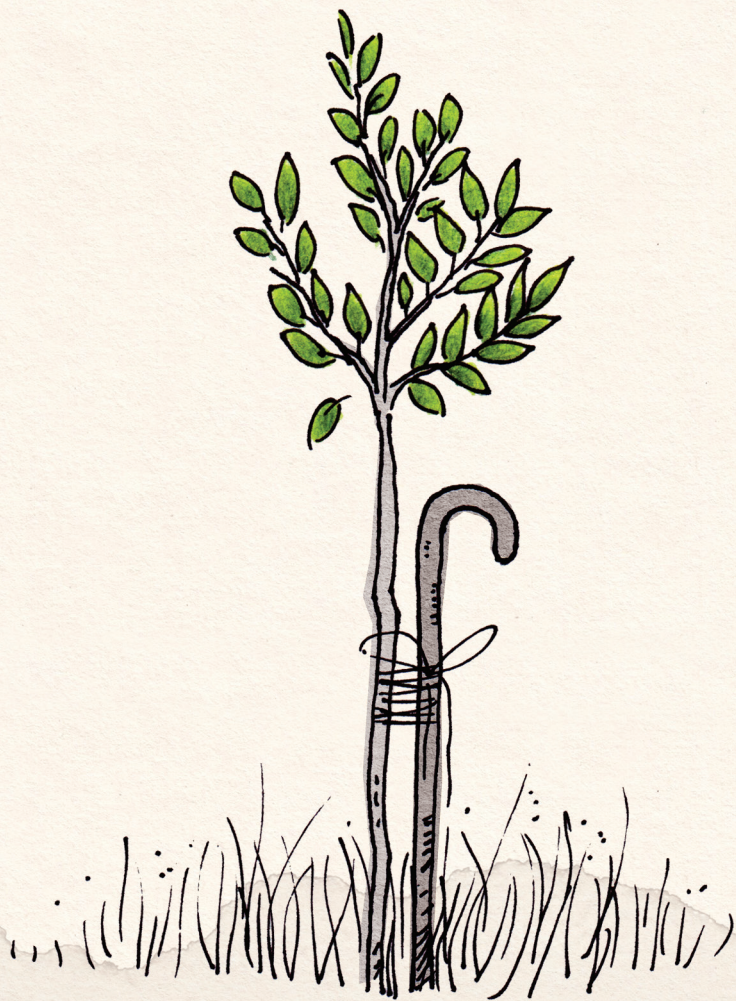
امام رضا علیه السلام می فرمایند:
طَعْمُ الْمَاءِ طَعْمُ الْحَيَاةِ^۱
مزه آب، مزه زندگی است.

لطفاً کمی نشاط

فصل دوم

رفتار با خاک، کوه جنگل، فضای سبز و مراتع

دقت کرده‌اید که وجود داشتن یا از بین رفتن خیلی چیزها به رفتار خود ما بستگی دارد؟ یعنی مثلاً خود انسان با نوع رفتارش می‌تواند جنگلی را بسازد و یا نابود کند. خود انسان می‌تواند با استفاده صحیح از خاک، کوه، جنگل، فضای سبز و مراتع به آبادانی زمین و زندگی خود و همه خلقت کمک کند و می‌تواند با استفاده غلط همه را از بین ببرد.

نشاط نیز از همین نوع است و ارتباط مستقیم با رفتار انسان دارد، اینکه چقدر انسان نشاط داشته باشد خیلی وقت‌ها به خودش، رفتارهایش و کارهایش بستگی دارد، انسان می‌تواند برای خودش با اختراع، نوآوری و فکر جدید نشاط به وجود بیاورد و می‌تواند با کارهایش آن نشاط را از بین ببرد.

جدای از چیزهایی که خود انسان برای نشاط و سرگرمی‌اش به وجود آورده مجموعه‌ای از چیزها هم هست که نشاط‌آور است و در طبیعت وجود دارد، آن‌ها برای همه انسان‌ها هستند، یعنی در آن‌ها میان انسانی که الان زندگی می‌کند با انسانی که در هزاران سال پیش زندگی کرده و با انسانی که در آینده زندگی خواهد کرد، تفاوتی نیست.

طبیعت و نوع خلقت آدمی وابسته به آن‌هاست و روحیات آدمی به گونه‌ای است که آن‌ها برایش نشاط می‌آورند، حالا این انسان می‌تواند از آن چیزهای طبیعی درست استفاده کند و می‌تواند آن‌ها را از بین ببرد، درست استفاده کردن هم به خودش فایده می‌رساند و هم به مخلوقات، و غلط استفاده کردن نیز همین‌طور. خاک، کوه، جنگل، فضای سبز و مراتع از چیزهایی هستند که استفاده کردن از آن‌ها بر طبق نظر اسلام دارای فرمول است، فرمولی که می‌شود با استفاده از آن هم فواید اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و حتی سیاسی کسب کرد و هم اینکه کمی نشاط واقعی داشت! این فرمول از این قرار است:

پنجره

«مراقبت + استفاده صحیح + توسعه»

زمین بدون در نظر گرفتن محیطش، بدون در نظر گرفتن خاک، کوه، جنگل، مراتع و فضای سبز قابل درک نیست. چیزی که زمین را قابل سکونت کرده است همین‌هاست و همین محیط زمین است و منابع طبیعی آن. اما سبک زندگی ما انسان‌ها خصوصاً در این دوره از زمان دقیقاً در جهت از بین بردن محیط زمین و منابع طبیعی آن است. در صورتی که خداوند از ما توقع دارد که زمین را آباد کنیم و نه ویران.

﴿وَأَسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا﴾^۱

و آبادی آن [زمین] را به شما واگذار ساخت.

اساساً یکی از موارد ریشه‌ای در نظر اسلام در خصوص تعامل با تمام موارد محیط زیست توسعه آن‌ها است، یعنی چیزی دقیقاً در تضاد عمل ما انسان‌ها، انسان امروزی به جهت نیازهایی که برای خودش به وجود آورده مدام از محیط زیست کم می‌کند و به صنعت و تجارت خودش اضافه می‌کند، در صورتی که اسلام موافق گسترش محیط زیست است و مثلاً سفارش به کاشتن نهال می‌کند حتی اگر از عمر جهان فقط اندکی باقی باشد!^۲ یا اینکه کاشتن نهال را جزو مواردی می‌داند که بعد از مرگ نیز ثوابش به انسان می‌رسد.^۳ پس توسعه در بحث محیط زیست و خصوصاً جنگل‌ها و ... جزو اصول تعامل با طبیعت است. مورد دیگر، مراقبت از طبیعت است، از بین نبردن مراتع، درختان،

۱. هود: ۶۱

۲. رسول خدا ﷺ می‌فرمایند: اگر در دست شما نهالی بود و تا برپا شدن قیامت فقط به اندازه کاشتن یک نهال وقت باقی بود آن را بکارید. (مستدرک الوسائل؛ ج ۱۳، ص ۴۶۰).

۳. امام صادق ﷺ می‌فرمایند: از چیزهایی که مؤمن پس از مردنش از آن‌ها بهره‌مند می‌گردد نهالی است که آن را کاشته است (بحار الأنوار؛ ج ۶ ص ۲۹۴).

فضای سبز و ... و آلوده نکردن آن‌ها^۱ همگی جزو موارد مراقبت از طبیعت هستند و تأثیر این مراقبت در زندگی خود ما انسان‌هاست. نشاط سالم‌تر، هوای پاک‌تر و عمر بیشتر^۲ در گرو مراقبت از طبیعت است و در نهایت این مراقبت منجر به زندگی شیرین‌تر و بهتر می‌شود. تصور ما این است که سیاست، اقتصاد، فرهنگ، ورزش و ... جزو کارهای اساسی است و طبیعت و محیط زیست فرعی هستند در صورتی که این مراقبت و توجه به طبیعت جزو کارهای اساسی است و نه کارهای فرعی.

پنجره

مسئله گیاه و بوستان و درخت و این چیزها جزو مسائل اصلی است؛ این‌ها را جزو مسائل فرعی نباید به حساب آورد. درست است که در شمارش مسائل اساسی کشور، چشم‌ها و نگاه‌ها به سمت اقتصاد، به سمت فرهنگ، به سمت مسائل پولی، به سمت مسائل سیاسی کشانده می‌شود - معمولاً این جور است - لیکن اگر با دقت نگاه کنیم، مسائلی که مربوط به زیست انسانی است، بیشتر از آن‌ها اهمیت دارد.^۳

۱. امام صادق علیه السلام می‌فرمایند: پیامبر صلی الله علیه و آله از دستشویی کردن زیر درختان [و آلوده کردن آن‌ها] منع کرده‌اند (بحار/الأنوار؛ ج ۱۸، ص ۳۶۶).

۲. امام علی علیه السلام می‌فرمایند: از جمله چیزهایی که عمر انسان را زیاد می‌کند پرهیز کردن از قطع درختان است مگر اینکه آن قطع کردن ضرورتی داشته باشد (بحار/الأنوار؛ ج ۷۳، ص ۳۱۹).

۳. مقام معظم رهبری در بوستان ولایت به مناسبت روز درختکاری؛ ۱۳۸۹/۱۲/۱۷.

واقعاً این توجه کردن به طبیعت و مراقبت و استفاده صحیح از آن تأثیرش برای خود ماست و یک نگاه ساده به طبیعت زیبا، بیابان، کوه، جنگل، سبزه‌زار و مراتع می‌تواند در درون انسان نشاط واقعی را پدید بیاورد.

پنجره

امام رضا علیه السلام می‌فرمایند:

وَ النَّظْرُ إِلَى الْخُضْرَةِ نُشْرَةٌ^۱

نگاه کردن به سبزه‌زار باعث نشاط می‌شود.

لازم است نسبت به طبیعت لطف و مهربانی کنیم تا خدا نیز مهربانی‌هایش را بیشتر از قبل نثارمان کند، خدا فقط منتظر یک بهانه است تا محبتش را بیشتر از قبل به ما هدیه بدهد و یکی از بهترین بهانه‌ها برای جلب محبت خداوند می‌تواند رفتار درست ما با طبیعت باشد.

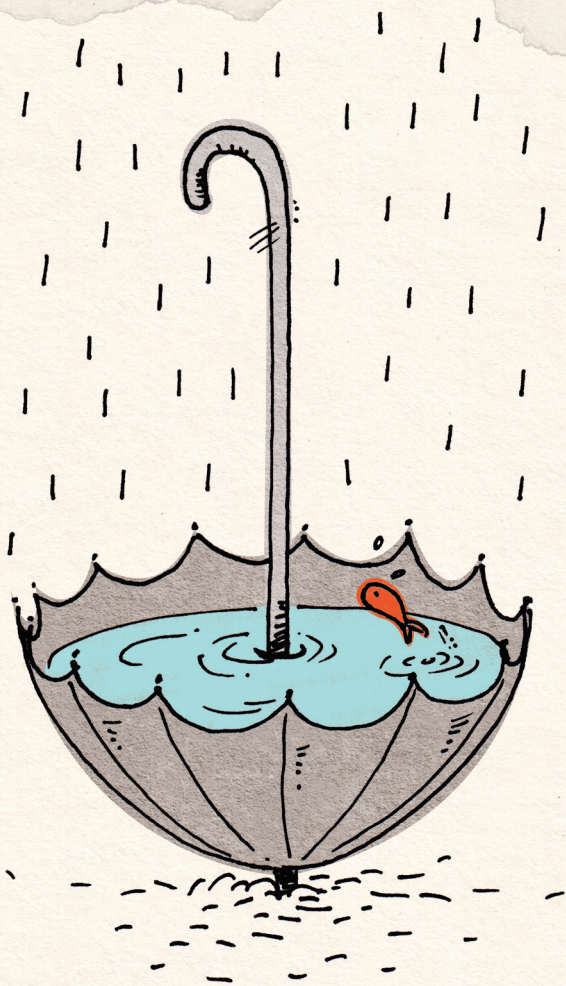
۱. عیون أخبار الرضا علیه السلام؛ ج ۲، ص ۴.

زبان بسته‌ها

فصل سوم

رفتار با حیوانات

تصور کنید نمی‌توانید حرف بزنید، چه اتفاقی می‌افتد؟ چه مشکلاتی رخ می‌دهد؟ ارتباطاتتان چگونه خواهد بود؟ چگونه نیازهایتان را برآورده می‌کنید؟ و ... به هر حال ما انسانیم و اگر نتوانیم حرف بزنیم احتمالاً با اشاره و استفاده از بدن مقصودمان را بیان می‌کنیم و یا اینکه احتمالاً می‌شویم مثل نوزاد که نمی‌تواند حرف بزند و مجبور می‌شود با گریه کردن منظورش را به دیگران بفهماند.

حالا فکر کنیم موجودی هستیم که نمی‌تواند حتی با اشاره و استفاده از بدنش مقصودش را بیان کند و یا اینکه گریه کند، چه خواهد شد؟! گرسنه می‌شود، تشنه می‌شود، مریض می‌شود و ... اما نمی‌تواند به سادگی مقصودش را بیان کند!

مخلوقات زبان بسته خدا، حیوانات، از این دسته هستند. ما در قبال آن‌ها چه مسئولیتی داریم؟! در قبال این موجوداتی که مانند دیگر موجودات بر روی کره زمین زندگی می‌کنند چه باید بکنیم؟

خیلی ساده است، اسلام برنامه‌اش برای زندگی از قبل از تولد تا پس از مرگ است و مثل دیگر موارد زندگی و رفتار که فرمول ارائه

می‌کند برای تعامل و رفتار با حیوانات نیز فرمول دارد، فرمول تعامل با حیوانات این‌گونه است:

پنجره

«بهره‌گیری مناسب - آزار و اذیت + مراقبت + کشتن حیوانات موذی»

از خودمان سؤال کنیم، چرا فلان حیوان را نگه‌داری می‌کنیم؟ از آن چه استفاده‌ای می‌بریم؟ به چه دردمان می‌خورد؟ حمل و نقل؟ ورزش؟ تغذیه؟ علم؟ تفریح؟! علت نگه‌داری و بهره‌گیری چیست؟! هرکسی پاسخ خودش را خواهد داشت و لازم است بدانیم که بهره‌گیری از حیوانات نباید مخالف با دستورات دینی باشد. مثلاً برخی حیوانات را به جان هم می‌اندازند و تفریح می‌کنند که این کار پسندیده‌ای نیست،^۱ برخی (غیر از مواردی که اجازه داده شده) از سگ نگه‌داری می‌کنند،^۲ برخی حیوانات و پرندگان را به عنوان اسباب بازی کودکان قرار می‌دهند و ...

۱. رسول خدا ﷺ از درگیر کردن حیوانات با یکدیگر نهی فرموده‌اند (مستدرک الوسائل؛ ج ۸، ص ۲۸۷).

۲. حضرت علی علیه السلام می‌فرمایند: در سگ خیری نیست مگر در سگ شکاری و سگ همراه گله گوسفندان (وسائل الشیعه؛ ج ۱۱، ص ۵۳۰).

امام رضا علیه السلام می فرمایند:

لَا تَأْكُلُوا الْقُبْرَةَ وَلَا تَسُبُّوْهَا وَلَا تُعْطُوْهَا الصَّيْبَانَ يَلْعَبُونَ بِهَا^۱.

گوشت چکاوک را نخورده، به آن دشنام ندهید و آن را وسیله بازی کودکان قرار ندهید.

این ها همه نمونه‌هایی از بهره‌گیری است که از نظر اسلام مناسب نیست. اما از طرف دیگر عده‌ای برای تغذیه و یا استفاده‌های مشابه مثل نساجی از برخی حیوانات بهره‌گیری می‌کنند، مثلاً عده‌ای اسب تربیت می‌کنند^۲ و از آن بهره‌گیری ورزشی می‌نمایند. عده‌ای از حیوانات در جهات علمی و پیشرفت‌های صحیح علمی بهره‌گیری می‌کنند و ... به هر حال لازم است در بهره‌گیری از حیوانات جهات مناسب آن را که مخالفتی با دین ندارد در نظر بگیریم و مثل خیلی چیزهای دیگر از این تعامل با حیوانات هم پلی بزنییم تا خداوند و در جهت رضایتش گام برداریم. در این زمانه مثل خیلی از زمان‌های دیگر برخلاف نظر فطرت، عده‌ای حیوانات را مورد اذیت و آزار قرار می‌دهند، مثلاً حیوانات را با

۱. تهذیب الأحکام؛ ج ۹، ص ۱۹.

۲. رسول خدا صلی الله علیه و آله می‌فرمایند: یکی از سرگرمی‌های مؤمن که باطل نیست، تربیت اسب است (وسائل الشیعة؛ ج ۱۱، ص ۴۹۳).

آتش شکنجه می‌کنند،^۱ لباس تنش‌ان می‌کنند و به تمسخر ازشان فیلم می‌گیرند، بیش از توان حیوان از وی کار می‌کشند و به حیوان زبان بسته توهین و دشنام می‌دهند،^۲ به موقع غذایش را فراهم نمی‌کنند^۳ و ... و تصور می‌کنند چون خداوند حیوانات را برای استفاده انسان آفریده است حق دارند هر روشی را که می‌خواهند در تعامل با آن‌ها به کار بگیرند. در حالی که اسلام از آزار و اذیت حیوانات نهی کرده و در آخرت این کار را موجب عذاب دانسته است.^۴

پنجره

﴿وَالْأَنْعَامَ خَلَقَهَا لَكُمْ﴾

و خداوند حیوانات و چهارپایان را برای انتفاع شما آفرید.

۱. رسول خدا ﷺ از آزار و اذیت حیوان به وسیله آتش نهی کرده‌اند (بحار الأنوار؛ ج ۶۱ ص ۲۴۴).
۲. امام صادق علیه السلام می‌فرمایند: از جمله حقوقی که بر گردن صاحب حیوان است این است که: نباید بیش از طاقش بر وی بار حمل کند و نباید به آن توهین کند و دشنام بدهد (تهذیب الأحکام؛ ج ۶ ص ۱۶۴).
۳. حضرت علی علیه السلام به دخترشان ام کلثوم در خصوص مرغابی‌های خانه‌اش می‌فرمایند: دخترم ... چیزی را حبس کرده‌ای که زبان ندارد تا وقتی گرسنه و تشنه شد حرف بزند پس خوراک و آبش را تأمین کن و یا اینکه رهایش کن تا از گیاهان زمین بخورد (بحار الأنوار؛ ج ۴۲، ص ۲۷۸).
۴. رسول خدا ﷺ می‌فرمایند: در شب معراج در جهنم زنی را دیدم که گربه‌اش او را گاز می‌گرفت؛ چرا که آن حیوان را بسته بوده و نه به آن غذا می‌داده و نه آن را آزاد می‌کرده که از غذاهایی که بر روی زمین است تغذیه کند (مستدرک الوسائل؛ ج ۸، ص ۳۰۲).
۵. نحل: ۵.

در صورتی که اسلام به انسان سفارش می‌کند در تعاملش با حیوان، خداوند و تقوا را در نظر بگیرد،^۱ به بهداشت، حفاظت و نگهداری حیوان اهمیت دهد^۲ و حتی استفاده از آب در جهت رفع تشنگی حیوان را بر استفاده از آن آب برای وضو گرفتن خویش ترجیح دهد.^۳ البته برخی حیوانات به انسان ضرر می‌رسانند و موذی (ضرر رسان) هستند و به همین جهت به کشتن آن‌ها اجازه داده شده است.^۴

به نظر می‌رسد «زبان بسته»ی واقعی حیوانات نیستند؛ چرا که حیوانات نیز مشغول ذکر پروردگارانند،^۵ «زبان بسته»ی واقعی کسی است که زبان قلبش از ذکر خدا بسته شده باشد. «زبان بسته»ی واقعی کسی است که بدون دلیل نام زندگی‌اش را انسانی گذاشته در صورتی که زندگی‌اش تفاوتی با زندگی حیوانی ندارد و چه بسا خیلی از این انسان‌ها

۱. حضرت علی علیه السلام می‌فرمایند: در رفتار با زبان بسته‌های خویش خداوند را در نظر بگیرید. به ایشان عرض کردند: زبان بسته‌ها چیستند؟ ایشان فرمودند: گوسفند، گربه، کبوتر و امثال این‌ها (بخار الأنوار؛ ج ۲۳، ص ۱۶۲).

۲. پیامبر صلی الله علیه و آله می‌فرمایند: آغل گوسفند را پاک نگاه دارید و خار و خاشاک آن را از بین ببرید (اصول کافی؛ ج ۶، ص ۵۴۴).

۳. حضرت علی علیه السلام می‌فرمایند: پیامبر صلی الله علیه و آله مشغول وضو گرفتن بودند که گربه‌ای پیش ایشان آمد و پیامبر صلی الله علیه و آله متوجه شدند که گربه تشنه است. پس ظرف را به سوی حیوان بردند و پس از آب خوردن گربه، با باقی مانده آب وضو گرفتند (مستدرک الوسائل؛ ج ۷، ص ۱۹۱).

۴. امام رضا علیه السلام می‌فرمایند: رسول خدا صلی الله علیه و آله به کشتن کلاغ، لاشخور، مار، عقرب و سگ‌ها اجازه داده‌اند (وسائل الشیعه؛ ج ۲۳، ص ۳۹۵).

۵. و هیچ موجودی نیست مگر این که تسبیح و حمد او می‌گوید اما شما تسبیح آن‌ها را نمی‌فهمید (اسراء؛ ۴۴).

و انسان‌های فاسد در پیشگاه خداوند از حیوانات نیز پست‌تر باشند.^۱

---

۱. آنان را دل‌هایی است بی‌ادراک و معرفت، و چشم‌هایی است بی‌نور بصیرت و گوش‌هایی است ناشنوی حقیقت. آن‌ها مانند چهارپایان هستند بلکه بسی گمراه‌ترند (اعراف: ۱۷۹).

راه‌بَرِ راه

فصل چهارم

رفتار با راه‌ها و جاده‌ها

«راه» همان مسیر است، همان جاده و خیابان، حالا این خیابان و مسیر می‌تواند مسیری علمی باشد، ورزشی باشد، فرهنگی باشد، سیاسی باشد و ... و می‌تواند خود راه و جاده باشد، همین راه‌های ساده که هر روز عابران و ماشین‌های بزرگ و کوچک در آن‌ها مشغول رفت و آمد هستند، «راه‌بر» هم یعنی کسی که شما را در مسیری راهنمایی می‌کند. «راه‌بر» ما در تمام ابعاد زندگی اسلام است و یکی از این ابعاد زندگی روش صحیح تعامل با راه‌ها و جاده‌هاست، در اینجا می‌خواهیم از اسلام به عنوان راه‌برمان بخواهیم فرمول تعامل با راه‌ها و جاده‌ها را به ما بگوید، و به همین دلیل عنوان این فصل شده است: «راه‌بر راه»، اسلام نیز این فرمول را در سه کلمه ساده خلاصه کرده است:

پنجره

«مراقبت + توسعه - سد معبر»

همانطور که آفرینش دریاها، کوه‌ها، جنگل‌ها، حیوانات، انسان‌ها و هر

به ساخت و ساز جدید و توسعه و ساخت ساز جدید هم باید با اولویت مناطق محروم و مناطقی باشد که دسترسی‌شان به راه و جاده مناسب از دیگران کمتر است. اینکه شهرهای بزرگ و نقاط مختلفی را که اقشار پردرآمد در آن‌جا زندگی می‌کنند، از نظر راه‌سازی و توسعه جاده‌ای ارتقاء دهیم کار بزرگی نیست، کار بزرگ و اصلی آن است که به فکر توسعه راه‌ها و جاده‌های مناطق محروم باشیم.

پنجره

سیاست کلی باید این باشد: روستاها را آباد کنید؛ زندگی را در روستاهای کشور آسان کنید؛ دسترسی روستاییان عزیز را - که از قشرهای محروم کشور هستند - به امکانات زندگی ممکن کنید؛ برای آن‌ها وسیله ارتباط، راه و جاده و امکان حمل و نقل و بقیه امکاناتی که برای یک زندگی راحت لازم است، به طور کامل فراهم کنید.^۱

مراقبت کردن از راه‌ها دومین کلمه‌ای است که اسلام در فرمولش قرار داده است، مراقبت کردن از راه‌ها یعنی از بین بردن هر چیزی که در راه‌ها موجب آزار و اذیت مسلمانان است، امنیت راه‌ها، نظافت راه‌ها، از بین بردن موانع از راه‌ها و ... همگی جزو مراقبت از راه‌ها است. مراقبت

۱. مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از کشاورزان؛ ۱۳۸۰/۱۰/۱۲.

از راه‌ها هم صدقه است^۱ و هم ثواب قرائت چهارصد آیه از قرآن کریم را دارد.^۲ و ائمه علیهم‌السلام مراقبت کردن از راه‌ها را و به خصوص رعایت بهداشت راه را همیشه مدنظر داشته‌اند.^۳

پنجره

ابراهیم ابن عباس می‌گوید:
وَلَا رَأَيْتُهُ [أَبَا الْحَسَنِ الرَّضَاءَ] تَفَلَّ قَطُّ.
هرگز ندیدم که امام رضا علیه‌السلام آب دهانش را به زمین بیندازد.^۴

و اما امان از این سد معبر! امان ...

امان از این خانه‌ها، مغازه‌ها و ساختمان‌هایی که در کوچه‌ها و خیابان‌ها مسیر را تنگ کرده‌اند و عقب نشینی هم نمی‌کنند! امان از این‌هایی که بر سر راه‌ها بساط می‌کنند و راه را بند می‌آورند!
امان از این‌هایی که در وسط خیابان یادشان می‌افتد مسافر سوار کنند

۱. رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم می‌فرمایند: کنار زدن موانع و عوامل آزار از راه‌ها، صدقه است (مستدرک الوسائل؛ ج ۱۲، ص ۳۸۵).
۲. رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم می‌فرمایند: هر کسی که موجبات آزار مسلمانان را از سر راه ایشان بردارد، خداوند برای وی ثواب قرائت چهارصد آیه از قرآن را می‌نویسد (مستدرک الوسائل؛ ج ۱۲، ص ۳۸۵).
۳. امام صادق علیه‌السلام می‌فرمایند: امام سجاد علیه‌السلام از مسیری می‌گذشتند که در آن مسیر چیزی که موجب اذیت مسلمانان است وجود داشت، ایشان از اسب پیاده شده و با دست خود آن را از راه برداشتند (مستدرک الوسائل؛ ج ۱۲، ص ۳۸۵).
۴. وسائل الشیعة؛ ج ۱۲، ص ۲۰۹.

و پیاده!

همه این‌ها جزو سد معبر است و سد معبرکننده از رحمت خداوند به دور!^۱ گاهی به این مسائل ساده نگاه می‌کنیم در صورتی که خداوند قانون را برایمان مشخص کرده است و اعلام کرده که نباید این کارها را کرد و ریشه خیلی از مشکلات همین عمل نکردن به دستورات خداوند است و ساده دیدن این مسائل ... فکر نکنیم فقط دروغ گفتن و مال حرام خوردن گناه است، سد معبر و آسیب زدن به راه‌ها و بستن راه مردم و موجبات آزارشان را فراهم کردن نیز گناه است، حواسمان باشد با گناه راه رحمت خداوند را سد معبر نکنیم.

---

۱. رسول خدا ﷺ می‌فرمایند: کسی که سد معبر کند و مانع عبور رهگذران شود، از رحمت خداوند به دور است (وسائل الشیعه؛ ج ۱، ص ۳۲۵).

که چی؟

فصل پنجم

رفتار با انرژی‌ها

قصد این است که خیلی ساده توضیح داده شود، «که چی؟» تشکیل شده است از چهار حرف و سه نقطه. اما همین سؤال چهار حرفی و سه نقطه‌ای به ظاهر ساده، سؤالی اساسی است که می‌تواند روش زندگی خیلی از آدم‌ها را عوض کند.

این «که چی؟» دقیقاً بر روی نتیجه یک کار متمرکز می‌شود، مثلاً کسی می‌گوید:

«می‌خواهم بروم مسافرت»

در پاسخش می‌گوییم:

«که چی؟»

این یعنی می‌روی مسافرت که چه بشود؟ در مسافرت رفتن چه هدفی را دنبال می‌کنی؟ برای چه می‌خواهی بروی مسافرت؟!

ممکن است سفرش کاری باشد، ممکن است سفرش تفریحی باشد، ممکن است سفرش از سر بیکاری باشد، ممکن است سفرش به خاطر کار نادرستی باشد، ممکن است سفرش برای دیدن فامیل و حل

کردن مشکلی از ایشان باشد و ... مهم این است که پس از گفتن «که چی؟» علت و دلیل مسافرت رفتن و هر کار دیگر مشخص شود، آن وقت است که انسان بیهوده بودن یا نبودن کاری را که می‌کند، می‌تواند دریابد و هر انسان عاقلی کار را زمانی انجام می‌دهد که نفع درست و مشخصی داشته باشد.

حالا برویم سر حرف اصلی‌مان:

«فرمول استفاده از انرژی‌ها»

روح حاکم بر این فرمول مصرف و محتوی سؤال «که چی؟» است:

پنجره

«این + انرژی در حال مصرف است + برای چه دارد
مصرف می‌شود؟»

این فرمول را تمرینش می‌کنیم، مثلاً بنده در حال استفاده کردن از انرژی برق هستم و چندین لامپ در خانه‌ام روشن است. فرمول را به کار می‌گیرم:

این + برق + برای چه دارد مصرف می‌شود؟

از خودم سؤال می‌کنم، برق را مصرف می‌کنم «که چی؟»! بعد اگر این برق در جهت درست و به اندازه در حال مصرف باشد استفاده‌ام

از انرژی درست است، اما اگر جهت استفاده از آن، یا میزان استفاده درست و به اندازه نباشد باید فوراً از هدر رفتن انرژی جلوگیری کنیم. چرا؟ کمی جلوتر خواهیم گفت! خیلی اتفاق می‌افتد که مثلاً یک یا دو چراغ برای جایی کافی است اما بی‌خود و بی‌جهت چراغ‌های زیادی را روشن می‌کنیم، خیلی اتفاق می‌افتد که نیاز به اتاقی نداریم اما بی‌خود و بی‌جهت وسیلهٔ سرمایشی یا گرمایشی در آن روشن است، خیلی اتفاق می‌افتد که در اتاقی از اتاق‌های خانه اساساً کسی نیست، اما بی‌خود و بی‌جهت چراغ‌های آن اتاق روشن است، شیر آب بی‌جهت باز است، ماشین بی‌جهت روشن است، تلویزیون بی‌جهت دارد هوار می‌کشد و گوشی‌های موبایل بی‌جهت در حال دریافت و ارسال پیامک و مکالمه هستند! از خودمان بپرسیم این همه انرژی برای چه دارد مصرف می‌شود؟! این همه هزینهٔ وقتی و مالی کشور برای زدن سد، مهار رودخانه، تصفیهٔ آب، لوله‌کشی، رساندن آب سالم به خانه‌ها، بعد همین‌طور شیر آب باز باشد؟! تازه انسان بیشتر حرصش می‌گیرد وقتی کسی که در حال وضو گرفتن است، شیر آب را ول کرده است به امان خدا! انصافاً خیلی خنده‌دار است! وضو گرفتن برای نزدیک شدن به خدا را همزمان با اسراف انجام می‌دهیم که کاری حرام است و موجب دور شدن از خدا و سبب آتش جهنم!

﴿وَأَنَّ الْمُسْرِفِينَ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ﴾^۱
و حتماً اسرافکارها اهل دوزخ خواهند بود.

مگر نعمات خداوند فقط خوردنی‌ها و آشامیدنی‌ها هستند؟ برق، آب، گاز، تلفن، نفت، بنزین و ... این‌ها هیچ کدام نعمت خداوند نیستند؟^۲ نباید آن‌ها را درست مصرف کرد؟! باید درست و به اندازه مصرف کرد، جایی که لازم نیست چیزی مصرف شود نباید آن را مصرف کرد،^۳ چرا که عقل انسان می‌گوید سرمایه‌ای را که با زحمت به دست آمده نباید بیهوده هدر داد و جدای از این، این اسراف و درست مصرف نکردن عاملی است که از روزی محروم می‌شویم،^۴ عاملی است که نعمت از

۱. غافر: ۴۳.

۲. رسول خدا ﷺ می‌فرمایند: کسی که نعمات الهی را فقط در خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها بداند با این نادانی خود کفران نعمت خداوند را کرده است (بحار/آل‌نور؛ ج ۷۴، ص ۱۵۸).

۳. رسول خدا ﷺ می‌فرمایند: ای علی! چهار چیز است که هدر می‌رود: ... روشن کردن چراغ در شب مهتابی ... (وسائل‌الشیعة؛ ج ۵، ص ۳۲۱). (کنایه از اینکه جایی که روشن است و نیازی به روشنائی نیست نباید در آنجا بیهوده چراغ روشن کرد).

۴. امام صادق علیه السلام می‌فرمایند: کسی که اسراف کند، خداوند وی را [از روزی] محروم می‌کند (وسائل‌الشیعة؛ ج ۱۵، ص ۲۷۷).

دستمان می‌رود^۱ و عاملی است که دعایمان مستجاب نمی‌شود.^۲ یعنی خودمان صرفه‌جوئی و درست مصرف کردن را انجام نمی‌دهیم و مجبور می‌شویم هزینه بیشتری برای استفاده از انرژی بپردازیم، بعد می‌گوییم چرا روزی مان کم شده است؟ چرا نعمت از دستمان رفته است؟ چرا دعایمان مستجاب نمی‌شود؟! در صورتی که عامل همه این‌ها درست مصرف نکردن و اسراف خودمان بوده‌ایم. وقتی خودمان از منابع و انرژی درست استفاده نکنیم در واقع به دشمن خدمت کرده‌ایم.

پنجره

این اسراف همان کاری را با کشور می‌کند که دشمن می‌خواهد! او از آن طرف به وسیله نفت، به وسیله تحریم اقتصادی و انواع و اقسام ضربه‌ها بر ملت ایران ضربه وارد می‌کند؛ از این طرف هم خود ما با اسراف و صرفه‌جویی نکردن، ضربه او را تکمیل می‌کنیم!^۳

خیلی وقت‌ها درست مصرف نکردن و به جا مصرف نکردن حتی ممکن

۱. امام کاظم علیه السلام می‌فرمایند: کسی که زیاده روی و اسراف کند، نعمت را از دست می‌دهد (بحار/آلنوار؛ ج ۷۵، ص ۳۳۷).

۲. امام صادق علیه السلام می‌فرمایند: چهار دسته هستند که دعایشان مستجاب نمی‌شود؛ یکی از آن‌ها کسی است که مالی [نعمتی] دارد و آن را از بین می‌برد و بعد می‌گوید خدایا روزی‌ام گردان ... (اصول کافی؛ ج ۴، ص ۵۷).

۳. مقام معظم رهبری در دیدار زائرین و مجاورین حرم مطهر رضوی؛ ۱۳۷۷/۰۱/۰۱.

است بلای جانمان هم بشود، سری به روزنامه‌ها و خصوصاً صفحه‌های حوادث آن‌ها بزنید متوجه منظورم خواهید شد، مثلاً گاهی چراغی را در خانه بی دلیل روشن می‌گذاریم و به مسافرت می‌رویم و بعد همان چراغ باعث آتش‌سوزی و از بین رفتن اموالمان می‌شود، حالا اگر آتش‌سوزی در زمانی اتفاق بیافتد که کسی در خانه باشد که خطر جانی نیز خواهد بود.

پنجره

امام رضا علیه السلام می‌فرمایند:

أَطْفُوا الْمَصَابِيحَ بِاللَّيْلِ... فَتَحْرِقَ الْبَيْتَ وَمَا فِيهِ^۱.

چراغ‌ها را هنگام شب خاموش کنید ... چرا که ممکن است موجب آتش‌سوزی خانه و هرچه در آن است شود.

کاش انرژی را هم همان‌گونه مصرف کنیم که خدا می‌خواهد، همان‌گونه مصرفش کنیم که خدا می‌پسندد. یک انرژی هم هست که از همه انرژی‌ها مهم‌تر است و بیش از همه انرژی‌ها هم هدر می‌رود؛ «فرصت و وقت و زمان و عمر».

از خودمان بپرسیم: این عمری که داریم مصرفش می‌کنم، دارد خرج چه چیزی می‌شود؟

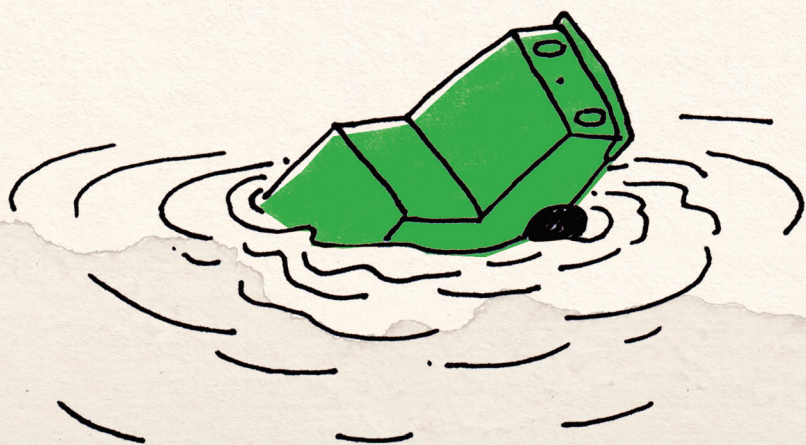
کاش پاسخش «خدا» باشد. کاش ...

۱. وسائل الشیعة؛ ج ۵، ص ۳۲۴.

مسابقه با بالابر

راز ششم

رفتار با ابزارهای کاری و امکانات زندگی

مدتی قبل در ساختمانی یازده طبقه افرادی از سر تفریح، از طبقه‌های بالا دکمه طبقه همکف را می‌زدند و همزمان مسابقه می‌دادند، یک نفر از پله‌ها می‌دوید و دیگری داخل بالابر بود، گاهی وقت‌ها هم کسی خودش تنها با بالابر خالی مسابقه می‌داد و گاهی برنده هم می‌شد! یادم هست همان وقت‌ها برای چند روز بالابر خراب شد و مردم مکافاتنی داشتند برای بالا و پایین رفتن و باز خاطرمد هست خانواده‌ای میهمان داشت و منزلشان در طبقه یازدهم بود و میهمانشان دقیقاً موقعی آمد که بالابر خراب شده بود! او ترجیح داد در میهمانی شرکت نکند تا اینکه یازده طبقه را از پله‌ها بالا برود! افراد آن خانواده خیلی جلوی میهمانشان شرمنده شدند و همه این‌ها از یک «مسابقه با بالابر» شروع شد!

این یک نمونه واقعاً خنده‌دار و غم‌انگیز از رفتار ما با یکی از امکانات زندگی و ابزارهای کاری‌مان بود، اگر این‌گونه رفتار کردن غلط است که هست، پس رفتار و شیوه تعامل صحیح با ابزارهای کاری و امکانات زندگی چیست؟

پاسخ به این سؤال در فرمول زیر است:

«مراقبت + استفاده صحیح»

قدیم‌ترها از چهارپایان برای رفت و آمد استفاده می‌کردند، مثلاً بسیاری از مردم از اسبشان به خوبی مراقبت می‌کردند، به بهداشت اسب، به تغذیه‌اش به اینکه درست از آن استفاده کنند و ... حالا چطور؟! آیا نمی‌شود گفت برخورد با ابزارهای کاری و امکانات زندگی هم باید همین‌گونه باشد؟

بیا یاد فرض کنیم ماشینمان یک موجود زنده است، به نظر شما می‌توانیم به سادگی از مراقبت کردن از آن چشم‌پوشیم؟ فرض کنید تابستان است و آفتاب شدیدی هم هست، اگر ماشین ما یک موجود زنده است و بودنش زیر آفتاب شدید باعث مستهلک شدن و خراب شدنش می‌شود چرا باید بگذاریم زیر آفتاب بماند؟!

اگر یخچال و فریزر یک موجود زنده هستند چرا باید در منطقه‌ای که برق زیاد نوسان دارد از محافظ استفاده نکنیم و باعث بشویم که آن‌ها از بین بروند؟! به نظر می‌رسد مطلب واضح است و اینکه ابزارهای کاری و امکانات زندگی نیاز به مراقبت و استفاده صحیح دارند کاملاً روشن است.

امام رضا علیه السلام می فرمایند:

إِنَّ اللَّهَ يُبْغِضُ ... إِضَاعَةَ الْمَالِ^۱.

خداوند، تباه‌سازی اموال را دشمن می‌دارد.

ابزارهای کاری و امکانات زندگی نیز جزو مخلوقات عالم هستند، اما مخلوقاتی که انسان با نیرویی که خداوند به وی داده آن‌ها را خلق کرده است و لازم است مثل هر مخلوق دیگری از آن‌ها به درستی مراقبت کرده و به درستی استفاده کنیم. مثلاً بر اساس نظر اسلام داشتن مرکب و وسیله نقلیه خوب جزو سعادت انسان مؤمن است،^۲ از خودمان سؤال کنیم چرا باید سعادت خودمان را به دست خودمان با درست استفاده نکردن از بین ببریم؟!

قرآن کریم در گذشته این وعده را داده است که در آینده چیزهایی به عنوان وسائل نقلیه خلق خواهد شد متفاوت از اسب، الاغ، شتر و ...^۳ حالا انتظار می‌رود همان رفتاری را که با اسب و الاغ و شتر به عنوان

۱. تحف العقول؛ ص ۴۴۳.

۲. امام صادق علیه السلام می‌فرمایند: از سعادت مومن داشتن مرکبی است که به وسیله آن نیازهای خودش و حقوق برادران دینی‌اش را برآورده کند (وسائل الشیعه؛ ج ۱۱، ص ۴۶۴).

۳. اسب‌ها و استرها و الاغ‌ها را آفرید تا (هم) بر آنها سوار شوید و (هم) برای شما مایه زینت باشند، و چیزهایی خلق می‌کند که شما نمی‌دانید (نحل: ۸).

وسیله نقلیه باید انجام می‌دادیم با این وسائل نقلیه و مرکب‌های جدید انجام بدهیم!

استفاده کردن از امکانات زندگی نیز دارای قاعده است.

در گذشته وسائل نقلیه نیاز به مراقبت داشته‌اند، پس صاحبان آن‌ها سعی می‌کردند آن‌ها را از خطر دزدی دور نگه دارند، مواد غذایی مناسب به آن‌ها بدهند و به اندازه از آن‌ها استفاده کنند که از بین نروند! حالا بیاییم به زمان فعلی، ما یک ماشین داریم، چه باید بکنیم؟ همان کاری که در گذشته می‌کردند! یعنی لازم است وسیله نقلیه را در جایی امن قرار دهیم، درهایش را قفل کنیم که دزدی نشود، سوخت مناسب برایش تهیه کنیم، چیزهایی را که نیاز به تعویض دارند به موقع تعویض کنیم و در کل لازم است درست از آن مراقبت کنیم!

این رفتار اختصاص به ماشین ندارد، هر وسیله دیگر و ابزار دیگری را هم که تصور کنید باز لازم است ما از آن مراقبت کرده و درست استفاده کنیم، به هر حال ما در مقابل همه نعمت‌هایی که خداوند مستقیم یا غیرمستقیم در اختیارمان قرار داده است، مسئولیم و در قیامت لازم است در خصوص چگونگی استفاده‌مان از نعمت‌ها پاسخ دهیم^۱ خصوصاً در خصوص اسراف کردن و از بین بردن امکانات زندگی؛ چرا که در زمانه ما در این خصوص اسراف زیاد اتفاق می‌افتد.

۱. در روز قیامت در خصوص چگونگی استفاده از نعمت‌هایی که داشتید از شما سؤال خواهد شد (تکائر: ۸).

پنجره

اگر شما تَبذیر کنید شما هم برادر شیطان‌ها هستید ... اسراف نکنید، تَبذیر نکنید. ابزار یدکی ماشین‌ها را مستهلک نکنید.^۱

اسراف کردن چیزی است که شامل همه ابزارها و امکانات زندگی می‌شود و یکی از موارد درست استفاده نکردن استفادهٔ مسرفانه است، کاری که برادران شیطان انجام می‌دهند! بله تعجب نکنید، برادران شیطان‌ها! بر اساس قرآن کسانی که اسراف می‌کنند برادران شیطان‌ها هستند، فکر نمی‌کنم کسی دوست داشته باشد با شیطان‌ها فامیل شود این‌طور نیست؟ پس بهتر است کارهایی را که مشابه مسابقه دادن با بالابر است فراموش کنیم، آن وقت هم مردم راحتند و هم خودمان برادران جدید از نوع شیطان پیدا نمی‌کنیم!

پنجره

﴿انَّ الْمُبَدِّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا﴾^۲
اسرافکاران برادران شیطان‌هایند، و شیطان کفران پروردگار خود کرد.

مسابقه با بالابر

۱. مقام معظم رهبری در اولین نماز جمعه بعد از شروع جنگ تحمیلی؛ ۱۳۵۹/۰۷/۰۴.

۲. اسراء: ۲۷.

«همه جا، خانه من» رفتار با محیط زیست را برای شرح داد و حالا می‌دانی که در رفتار با محیط زیست باید مراقبت، توسعه و استفاده صحیح را محور قرار دهی. این سه، قانون کلی رفتار تو با محیط زیست است.

۱. اسلام و محیط زیست. عبدالله جوادی آملی. انتشارات اسراء.
۲. مفاتیح الحیة. عبدالله جوادی آملی. انتشارات اسراء.
۳. محیط زیست در اسلام. عسگری اسلام پور. انتشارات مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما.

مجموعهٔ یک صد جلدی کتابچه‌های رهنما

